

JUUDID

Ilmub igal laupäeval Tallinnas.

1930 a.

Tellimishind: 3 kuud — 1,50 kr., 6 k. — 3 kr., 12 k. — 5 kr.

I. a.

Toimetuse ja talituse aadress: Koidu tänn, 34-3

LUGEGE TÄNA: Tallinn soomlastest nähtuna. — Juuda rist (Romaan). — Kuidas teenivad juudid miljone. — Meie, soomlased ja juudid. — Juut pummeldab. — Mõnda juutide ajaloo. — Intermezzo.

Kuidas teenivad juudid miljone.

Haruldasi võtteid kerge vaevaga rikkaks saamiseks.

Võitlus olemasolemise pärast on tänapäev ägedam ja verisem kui see seda kunagi varem on olnud! Ei ole mõeldav praegusel ajal olemasolemine ilma rahata. Ja selle pärast kõikide käed on sirutatud kõigivõimsa raha järele, valimata selle hankimiseks abinõusid, ei kohkuta isegi ligemise häavitamisest, et aga pääseda mammona juure.

Mitte ainult üksikud isikud — terved riigid ja rahvused sõdivad teine teisega alalõpmata raha pärast.

Et üks riik ei saaks liiga võimsaks — ei läheks liiga rikkaks, ja ei muutuks teisele kardetavaks — sest raha, rikkus on võim — see on sõdade ainus põhjus.

Ei küsita miljonitest inimestest, peaaasi, kui saaks võimu, see on raha enda kätte

Kõik, kõik tahavad saada rikkaks, teenida palju raha, kuid vähemalt 90 protsenti nendest püüavad seda saavutada kergel teel — keegi ei taha näha vaeva.

Kuna tänapäeva karmid seadused paljudelgi kergesti rikastumise abinõudele on suureks takistuseks ees, hauduvad inimajud igapäev uusi trikke ja abinõusid välja, kuidas saada rikkaks nii, et seaduse paragrahvi konks niisugusele tegutsemisele külge ei hakkaks.

Otse ideaalse triki, mõtles mõned aastad tagasi, välja keegi tshchhi juut, kes väga lihtsa, kuid peenikeselt välja

Järg 47. küljel.

Lugijaile:

Käesolevast numbrist alates ilmub „Juudid“ asemel „Valgustaja“. Nime vahetusega on meie ajakirja sisu ja siht laiemale alusele viidud. Usume, et lugejaile on see ainult kasuks.

Ajakirja „Juudid“ tellijaile saadetakse edaspidi ajakiri „VALGUSTAJA“.

Toimetus.

Eestlased — tarvitage k o d u m a a
saadusi ja ostke ainult
Eesti äridest!

Juuda rist.

Romaan Tallinna juutide praegusest elust ja nende skandaalseist seiklusist.

(järg)

Preili läheb imestunult soovi täitma. Peagi saabub mees. Vist uksehoidja.

„Palun,“ pöördub Lehepuu sellele, „kõrvaldage see juut meie tülist!“

Juut, kes kogu aja jonninud preiliga, näeb, et asi läheb tõsiseks. Kukub sõimama. Terve juudilaudkond Simon Hardiga eesotsas hakkab räusklema. Ähvardused lendavad Lehepuu suunas. Kära valjuneb. Lehepuu aina naerab ja lõppeks võidab preili Kunilaidki oma pahandatud meele. Uksehoidja teeb korduvaid katseid juuti võõrast lauast eemale meelitada. Kuid juut ei liigu. Aina uriseb vastu. Teistest laudadest tuleb ümber uudishimulisi — juudisoost ja kristlasi. Lärm paisub . . .

Uksehoidja nähes, et juudiga üksi ikkagi hakkama ei saa kutsus omale abi. Nüüd nägi Juut parimaks lahkuda

veel enne kui uksehoidjale abi kohale jõudis.

Kuid sellega polnud tüli veel lahendatud. Sest preili Kunilaidi keeldumine noore juudiga tantsimast ja härra Lehepuu sõnad ajasid Simson Harti lauas istuvad juudid vihale. Keelduda tantsimast juudisoost miljonär-võsuga ja pealegi kohelda teda kui tülitavat tänavpoissi — noo, see oleks küll ristiinimesegi marru viinud.

Vähemalt nii arvasid juudid, keda saalis rohkesti. Kui juudist noormees — Samuel Schmuch on ta nimi ja isa tal Schmuch & Ko. vanarauaäri peaosanik — Simon Harti lauda uuesti tuli, puhkes torm lahti.

„Mes see olep?! Ristitud kutsikas — ei tantsep juudega! Oleb iks häbematus!“ — nii ja teisi sarnaseid sõnu kostis saalis viibivate juutide laudadest. Aga noor Samuel, kes juba varemgi oma skandaalide tõttu pealinnas tuntud, tundis end kangelasena, kes küll korvi saanud, kuid siiski veel elus ja võitlusvõimeline. Ta tõusis uuesti püsti ja hüüdis, käega preili Knnilaida poole sihtides:

„See eesti plika olep iks“ —

mõeldud trikiga teenis miljoneid, ilma, et ise seal juures sõrmegi oleks liigutanud.

1921. a. ostis Nõukogude Venemaa suurel arvul väljamaalt igasuguseid põllutööriistu — miljonite dollarite eest.

Sõitis siis ka varem tähendatud juut Moskvasse ning nõukogude suurte meeste jutule pääsedes, pakkus neile müüa haruldaselt odava hinnaga igasuguseid põllutööriistu, kogusummas viie miljoni dollari väärtuses.

Venelased olid kaubaga nõus. Põllutööriistad pidi juut kohale muretsema kuue kuu jooksul. Venelased nõudsid juudilt lepingu korraliku täitmise tagatiseks 10.000 dollarit kautsjoni. Juut maksis 10.000 dollarit venelastele välja, näidates, et ta igatpidi on aumees, keda võib usaldada.

Et aga venelased omakorda lepingust ei taganeks, tegi juut ettepaneku, et venelased maksku ühte suuremasse

Praaga pank üks miljon dollarit ostusumma tagatiseks

Venelastel oli sarnane ettepanek täiesti vastuvõetav. Miljon dollarit kindlas pangas, kannab protsente ja keegi muu peale venelaste ei saa seda summat sealt välja võtta.

Venelased olid nõus maksma.

Peale lepingu sõlmimist venelastega sõits juut kohe Moskvast kiirrongiga minema, ning Praagasse jõudes, lasi end kohe teatada Praaga suurema panga peadirektorile.

„Mis te maksate mulle, kui muretseen Teie pangale kuueks kuuks laenu üks miljon dollarit?“ küsis juut peadirektorilt.

Direktor kalkuleeris ja kaalus ning leidis, et pank sarnase suure summa pealt, seda käiku lastes, võib teenida kuni 150.000 dollarit. Juudile pakuti pool sellest s. o. 75.000 dollarit. Juut oli kaubaga nõus.

Nädal hiljem deponeeritigi samasse

Kaugemale ta ei saanud. Sest kõrvallauast, kus istusid kaks korralikku välimusega, kuid siiski veidi tujus eestlast, tõusis noormees ja lõi välgukiirusel juudisoost noor-miljonäri kääle alla.

„Vaiki!“ — kajas üle saali ja inimesed võpatasid. Lõppes ka juutide vadistamine. Saadi aru, et skandaal on möödapääsematu.

Esimese hoobi andis noor Schmuch. Tähendab ta katsus anda. Kuid enne seda pörkas ta kokku Olev Oksa rusikaga. Ja see kokkupõrge oli nagu omnibus oleks saja kilomeetri kiirusega pühkinud teelt jalgratturi. Kaks lauda — neist üks Simon Harti oma — lendasid ümber. Purunedes kukkusid põrandale kohvi-veini-liköörinõud. Ja nende keskele kusagile teiste heebreameeste hulka, oli sattunud ka meie noor juudisoost kangelane.

Muusika oli vaikinud nagu välgust rabatuna. Rahvas laudades seisis ja ootas. Ja ootas ka Olev Oks. Aga seda ootamist kestis vaid nii kaua, kui juudid põrandalt — mõnedki ähkides-puhkides — uuesti end jalule seid. Siis läks lööming lahti.

Tundes end arvuliselt suures ülekaalus tormasid juudid Oksa ja ta kaaslastele kallale. Kahekesi olid nad kahe teist vastu. Kuid millal on juut sportlane olnud — isegi kõrtsikakeluses...?

Oks ja ta kaaslane, kas ta ka ei olnud, kaitsesid end tublisti. Seisukord oleks siiski võinud neile kriitiliseks kujuneda, kui vahepeal poleks keegi võtnud vaevaks alarmeerida politseit kohale. Lahing oli täies hoos ja Lehepuu tahtis juba oma kaaslaste rüütlilikudele kaitsjatele appi minna kui kaks rohelistes mundris korrakaitsjat ilmusid saali.

Minut hiljem oli jälle rahu majas. Kuid Simon Harti peale tehti protokol sündmata esinemise pärast avalikus kohas ja noor-miljonär Schmuch viidi „Venesse,“ sest tema „lõhn,“ peale mui, oli veel midagi, mis laskis uskuda, et ta julgus polnud just kodust pärit.

Ei tundunud kohvik ka teistele juutidele pärast seda kodusena. Nad hiilisid kahe-kolme kaupa välja — arveid kohviku eesrühmis õiendades.

Simon Hart oli kättemaksuks prototseerinud selle „koduse“ tseeni. Kuid see läks talle pisut kalliks. Raha pol-

panka venelaste poolt üks miljon dollarit.

Möödus kuus kuud. Juut ei mõelnudki põllutööriistu muretseda, ajas juba kusagil mujal äri.

Nähes, et tehingust midagi välja ei tule, võtsid venelased raha pangast ära. Venelastel oli nende miljon jällegi käes, plus protsendid ning juudi 10.000 dollarit, missugust summat juudile loomulikult enam välja ei maksetud.

Pank oli venelaste miljoni pealt omad suured kasud kätte saanud, kuid ka juut oli teeninud 65.000 dollarit, mis meie rahas umbes 245.000 krooni ehk 24 ja pool miljonit senti.

Peenike äri?

Ameerikasse väljarändanud Eesti noormees kirjutab:

„Olles New-Yorkis kauemat aega ilma tööta, otsustasin lõpuks proovida õnne sisemaal, seades sammud Chicago ja St. Louisi poole, lootes säält tööd leida.

nud siiski talle tähtis, vaid tähtsaim oli moraalne ja füüsiline peksta saamine. Lahkudes kohvikust vandus ta hambaid ragistades ja keppi vibutades kättemaksu neile, keda ta oma tänastes õnnetustes süüdistas.

Aga need kaks armsat olevust istusid lauas, kuhu peale mürgelit oli ilmunud kannu täis „Tokayri“. Veini maitseades vestlesid nad lõbusalt ning tegid kaasa paar tantsugi. Öhtu möödus lõbusalt ja hiljem, enne kui nad teineteisest lahkusid, tegid nad ringkäigu ümber Toompea.

Schnelli tiigi kõrgel kaldal, õitsva sireli all, peatas Lehepuu oma kauni kaaslase ja võttis ta käed omadesse.

„Preili Kunilaid“ — küsis ta neiule silmadesse vaadates — „olen ma teile midagi?“

„Olete — kuid täna ärgem sellest rääkige! Olen selleks liik tänulik ja — võiksin kaotada täna teist korda pea.“ — Kelmikalt naerdes vabastas neiu oma käed ja nad sammusid edasi.

Õhk oli täis varasuvist arooni ja kuskil laulis ööpik.

See oleks isenesest lihtne toiming olnud, istuda rongile ja lasta end sinna sõidutada. Kuid mul polnud sentigi raha. Kuna oma tuttavatele juba kõigile võlgu olin, ei julenud ka neilt enam laenama minna.

Ei aidanud muud, kui sõita jänesena. Näpunäiteid ja juhatusi sõiduks andis mulle keegi iirlane, kes ise sarnase jänes-sõidu läbi teinud kunagi varemalt.

Ei taha mõelda enam sellele sõidule. Mitte nende raskuste tõttu, sest need polnudki õieti kuigi suured, kuid aega, seda kulus kole palju. Tervelt ligi kuu aega enne kui jõudsin St. Louisi.

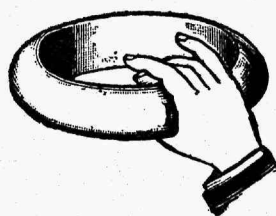
Sain siin viljaga kaubitsejas linnas koha elevaatoris, kus tolm hinge ähvardas matta. Teenisin poolteist dollarit päevas.

Sain aru, et sarnane palk on palju suuremiseks, kuid elamiseks vähe ja küsisin palka juure.

Seda tehti ja nüüd teenisin kolm ja pool dollarit päevas.

Kuid oma majas, Tartu maanteel, haudus Simon Hart kuradlikke plaane. Ja politsei arestimajas Vene tänaval puhkas Samuel Sehmuch oma väsimust ning unistas ilusast Kunilaidast, kes millegipärast tema, kui juudiga, ei tantsi.

Kahju — väga kahju! (Järgneb)

OSKAR VIKMANN,

Raekojahoon Tallinn.

Kasulikud kuld- ja hõbeasjade ostukoht
on O. VIKMANN'i kulla-
ja kellasepa töökojad

Ostetakse kulda ja hõbedat.

Uudis! Mittekatkiminevad uuriklaasid.

Kaks nädalat pidasin vastu, kuid siis hakkas töö ülejõu käima.

Sain koha uues suures vast asutatud kaubamajas. Olin seal midagi laduhoidja abi taolist. Palka lubati 20 dollarit nädalas ja töö polnud kuigi raske kuid palgast ei näinud ma peale ettemakstud 10 dollari mitte midagi.

Selgus, et kogu lugu oli ainult suurejooneline affäärjuutide ettevõtte.

Paar juuti olid kokku kuhjanud suure aktsia kapitali ja juba kuuaegse töötamise tagajärjel oli pankrott. Ka oli ostetud kaup niivõrd alaväärtusline, et selle müümise peale keegi mõeldagi ei saanud. Juudid olid ühel ilusal päeval ühes kokkukuhjatud aktsiakapitaliga ja kassaga kadunud, palka aga ei saanud me keegi.

Nii mujal.

Kuid olgugi, et meil on kitsad olud ning miljoniolulised operatsioonid on harukordsed — juhtub neid siiski.

Nii teenis keegi Tallinna juudi äri-mehe Rotermanni suure tulekahju tagajärjel poolteise tunniga oma miljon senti Ostis juut suurema osa, enam vähem kõlbuliku pool põlenud vilja üles ja müüs seda veidi hiljem juba palju kallima hinna eest edasi, jälle kena teenistus.

Esmaspäev kirjutab 19 mail 1930 a.

On teada, et [1928 aastal tegutsesid rida ärimehi, juudid B., P. ja teised just jalgpalli mängude angasheerimisega. Sildiks sarnase tegevuse juures oli üks kohalik spordiselts, kelle juures ärilistest geeniustest pole puudu.

Need ärimehed võtsid vastu välismaade tugevamaid meeskondi, tegid reklaami maksid sõidud ja kohalikud ülalpidamise kulud ja varistasid natuke mammonat ka seltsi kaukasse, kelle nime kogu see asi korraldati.

Kõneldakse, et sportiäri-meeste sissetulekud suurematelt mängudelt olnud 250.000 senti.

Mõne mängu järele järelikult jällegi miljon puhašt taskus äri-meestel.

Sellejuures on aga huvitav, et juudid, kes kunagi maailma ajaloo kestel pole spordis hülganud, siiski kasutavad nad sporti kui äri. Raha ju ei haise!

Siin mõned üksikud näited sellest kuidas juudid koguvad miljone, kuid õieti sarnaseid operatsioone, olgugi küll igakord mitte miljonilisi, kordub meilgi tihti.

Olgugi, et abinõud millede kaudu miljoneid kergesti teenitakse, moraalselt hukka mõistetavad, kuid seaduse ees on juut teinud ikkagi ausat äri.

Eesti ärimehed —

kuulutage ajakirjas „Valgustaja“! Sellega tutvustate oma kaupa laiadele hulkadele ja toetate E e s t i r a h v u s l i k k e e t t e v õ t t e i d!

Tallinn soomlasest nähtuna.

Tolm — lehk — tüssamine.

„Olen ma Jeruusalemmas?“

Nädala algul külastas meid ligi kolm tuhat soomlast. Tulid siia end pisut tuulutama. On ju siin võimalus veidi lõbutseda ilma, et keeluseadusevalvaja kohe kannul oleks.

Nad tulid. Aga mis nad siin nägid?

Kõige pealt — juba Tallinna lahelt — torkas neile silma Toompea kurikuulus kadetraali sibulkaatus. „Just kui sõidaksid mõnesse vene linna!“ — lausus laevadel nii mõnigi soomlane. Ja tuletati omavahel meele kuidas selline „mälestusmärk“ 1917 aastal Helsingis tõrvati kuplist kuni vundamendini ja hiljem koristati kuhugi agulisse. Keegi teadis, et ka lätlased ja poolakad on sarnased „iluasjad“ oma Riia ja Varssavi keskustest kõrvaldanud. Ainult eestlastelt puudub selleks julgus. . . .

Tollivõimude lahkus sadamas üllatas soomlasi. Ja siis istuti autodesse, et linna sõita. Meie taksoautod on nüüd paremad kui aasta kaks tagasi, kuid soomlastele tunduvad nad siiski räbalatena ja vanaaegsetena. Helsingis selliseid enam ei näe.

Ja meie autojuhid? Nende, kui inimeste vastu, ei oleks vist soomlastel midagi olnud, kuid see pisike tüssamine, see jättis neile halva mulje. Kasutatakse nimelt igat juhust „lüüa sisse“ kõrgem tariif — isegi päise päeva ajal. Ja mida teab väljamaalane meie taksoautode tariifidest?

Ja siis teine tüssamisviis: sõidetakse tihti pikema tee kaudu ringi. Näitena sellest olgu siin järgmine lugu: Keegi soomlane võttis sadamast taksoauto ja käskis sõita Soome saatkonda. Ja sinna ta saabuski — kolmveerand tundi kestnud kihutamise järele. Soomlane on juba autos imestanud Toompea kaugust sadamast aga suur on ta hämmastus, kui saatkonna maja aknatest vaadates näeb sadama siiski nii öelda käega katsutavas kauguses. Ta avaldab oma imestust ja saab teada, et sõit otse teed sadamast saatkonda kestab kõigest kümme minutit ja maksab saja sendi ümber. Ja teda oli autojuht sõidutanud linnas ringi ligi tund aega ning võtnud selle eest ligi sada soome marka, s. o. kursi järele umbes 900 senti!

„See on ju pettus!“ — pahvatas soomlane, kui asi talle selgus. Ja tal oli õigus. Kuid ta pole ainuke väljamaalane, keda meie autojuhid selgi viisil tüssanud.

Ja siis meie hotelliolud. Et need on meil viletsad, seda oleme korduvalt väljamaalastelt kuulnud. Ruumid on mustad ja viletsa sisseseadega. Puuduvad vannid ja soe vesi. Telefonid, lilled ja muud mõnusused kuuluvad harulduste hulka. Aga hinnad? Need on isegi kalli valutaga soomlastele soolased. Teenimine jätab ka paljugi soovida. Soomlased — nagu kõik teisedki

põhjamaalased ja lääneeurooplased — kiruvad meie hotelliolusid. Ja põhjusega.

Ja kui meil neid viletsaid võõrastemaju-hotelle veel küllaldasel määral oleks! Aga nii kui 2000—3000 külalist meil randub, siis jääb neist 500—1000 inimest ööseks lageda taeva alla. Ei ole lihtsalt ruumi. Nii oli läinud aastal suviste pühade puhul ja nii oli see ka tänavu. Sajad ja sajad soomlased tukkusid öö läbi puies-tikkude ja parkide pinkidel. Isegi siis, kui teise püha vastu öösel vihma tuli. Ja seda võib juba viletsuseks nimetada. Soovime, et väljamaalased meid külastaks, et nad siia oma kallist valuutat tooks, aga peavarju meil neile anda ei ole. Ja ometigi seisid koolimajad tühjalt ja õlgi on meil olemas küllalt. Puudus aga korraldus.

„Teie mulje Tallinnast? — küsisime paljudelt soomlastelt, kes esimest korda siin. Ja vastuseks saime pea igahelt:

„Ilus, keskaegne linn. Kaunis on Kadriorg ja jaamaesine vastu Toompead. Aga tolmu — oh jumal! Kas teil siis vett pole? Või on teil tänavate kastmine keelatud? Ja mis umbne lehk see on, mis teil keldritest tungib? Jalutades südalinnas on see vastik hais kohati oii vänge, et südame pöörutama ajab. Ja veel üks asi, mis siin silma torkab: ärisiltidelt loeme peamiselt saksa, poola ja vene nimesid, mis kuuluvad vist heebreameestele. Ja sellest samast rahvusest näeme ka nägusid väga tihti. Õelge, kas meie mitte Jeruusalemma pole sattunud?“

Vastasime viimasele küsimusele eitavalt, kuid pidime mõõndama, et tolmune, haisev ja juudi moodi meie pealinn pühade pu-

hul küll oli. Tänavatel särasid heebreameeste ärisildid ja vanade keldrite avatud udest ja aknatest tungis vastik lehk, mürgitates sooja, suvist õhku. Ja siis need näod — neid võib kohata pea igal sammul. Ning kuulda juudi-murrakus vene ja saksakeelt. Meie juudid ju eestikeelt ei kõnele. Ja kõik see koos andis soomest saabunud külalistele meist ja meie pealinnast väga halva mulje. Vist midagi Vilno või Kovno taolist. . . .

Ja siis meie restoraanid. Neid külastama ju soomlased siia sõidavadki. Ja neis neid kõige rohkem pügataksegi.

Kõigepealt raha vahetamine. Kurs midagi 1 Smrk — 9,38 Eesti senti. Aga kui soomlane pole aegsasti hoolitsenud selle eest, et Helsingis oleks ostnud Eesti raha kursiga 10,25 Eesti senti 1 Soome mark, siis hoolitsevad Tallinna kelnerid ja kõrtsmikud juba selle eest, et ta oma margast ei saa rohkem kui 8,50 ehk parimal juhul 9,00 Eesti senti.

Loomulikult tunneb soomlane end sarnasel puhul tüssatuna. Temaga on eestlane käinud ümber umbes nõnda nagu juut ristiniimese kallal rahavahetamise juures toimib. Ja selline ei tõsta eestlase vastu lugupidamist soomlases.

Kurdame, et soomlased alahindavad meid? Mis on selle põhjuseks? Vastame — täie teadmisega:

Olime alles hiljuti veel orjad; (kuna soomlased seda pole kunagi olnud) — noorem kui Soome oma, on meie iseisvus; oleme kehv, kuid pillaja rahvas; iseloomult oleme kergemeelsed; rahvustundelt nõrgemad — suurelt osalt isegi venestunud; ja — meis ja meie linnades elus-olus on nii palju „rüssa“ ja silmatorkavad juudivõimu, et see alandab meid soomlase vaatevinklis.

Mõnda juutide ajalooost.

Võttes, kas või kõige pealiskaudsema vaatluse alla Juudi rahva ajaloo käiku, meile avaldub väga imelik nähtus, mis ei kordu ühegi teise rahva juures, s. o. juutide tagakiusamine ja rõhumine iga rahvuse poolt, kus juudid on jõudnud enam-vähem näidata oma tegevust. Sellase tulemustega on täidetud kogu juutide 40-ne sajanguline ajalugu, alates kõige vanemast ajast kuni tänapäevani. Peame tahtmata ülesseadma küsimuse: „Millest on tingitud asjaolu, et ükski rahvas healmeel ei näe juute eneste peres?“

Kuid peame ühtlasi vastama, et viga seisab ainult juutide eneste juures.

Käesolev kirjutis tahab selgitada mõningaid põhjuseid ülesseatud küsimuse kohta.

Peaaegu 2000 aastat tagasi enne Kristust, Joosepi ajal, Egiptusesse elama asunud juudid siginesid 250 aasta jooksul kuni 1½ milj. hingeni. Et juudid seal veel igasugust rasket tööd põlgasid, olid nad suureks nuhtluseks maa pärismaalastele. Sellepärast aeti juudid 1600 aastat enne Kristust Egiptusest välja. (Moosese 2. raamat, peatükk 12 ütleb selle kohta: „Ja Israeli lapsed olid teinud Moosese sõna järele ja ta (juudi rahvas) röövis egiptlasi, viies kaasa kulda, hõbedat ja kalleid riideid.“)

Persia vangipõlve ajal taheti hävitada juute kuni viimseni, sellest päästis neid aga Ester-Xerxesi favoriit.

Enne ristiusu algust juudid suunduvad Palestiinast lääne poole ja ilmuvad Rooma keisririiki. Rahaahned juudid vedasid välja iga aasta salakaubana Roomast kulda Jeruusalemma. Ka kõige karmimad senati keelud ei tähendanud neile midagi. Ametnikkude äraostmised, valekaebused ja isegi laimud isikute peale, kes tegid takistusi juutide ahnusele, leidsid nende poolt sama ohtralt tarvitamist kui meie ajalgi.

Peale Jeruusalemma hävitamist Rooma leegionide poolt (70. a. p. Krist. sünd.) ja juutide laiali paiskamist üle maailma, algas uus ajajärk nende ajaloos.

Et 70 aast. peale Kristuse sündimist kuni tänapäevani ei ole tulnud ette tähelepandavaid ajaloolisi fakte, mis

puudutaksid kõiki laialipaisatud juute ühiselt, siis on sellest ajast peale kohasem uurida juutide ajalugu üksikute maade järele, (kuhu ajaloo sündmused neid paisanud.

Ühist on selles eepokis aga niipalju, et kõigis mais, kuhu juudid asunud, on olnud esialgu nende kasutada vähemaid või suuremaid soodustusi. Kui aga maa pärismaalased jõudsid tutvuneda kasupüüdvate ja ahnitsevate asunikkude — juutide eluga, tuli ilmsiks igal pool üldine nähtus — juutide äraajamine ja tagakiusamine.

Niisugusi fakte on lugematu hulk, meie esitame aga allpool ainult mõned üksikud.

Esimesed juutide ümberasumised puudutasid väga valusalt maid, nagu: Persiat, Egiptust, Kreekat, Väike-Aasiat ja Rooma riiki.

Rooma keiserriigis, esimesel sajangul peale Kr. sünd., peeti juute üheväärilisteks ja õiguslisteks teiste kodanikkudega. Juutidel oli seal isegi tähelepandavaid kohti ametiasutustis.

Kuid juba keiser Nero ja Flaviiuse aegu hakati juute põlgama nende kelmuste ja ebaausate spekulatsioonide pärast.

Roomlased vihkasid juute ka nende häbematu liiakasuvõtmise tõttu.

Juba 343. a. en. Kr. oli juutide liiakasuvõtmise küsimus Roomas nii põnevaks muutunud, et lex. Genucia seda pahet ainult täieliku protsendimaksu keeluga arvas kõrvaldada võivat.

Kuid juudi rahameeste vastuseismisel jäi see seadus ainult surnud täheks. Paljude katsete järele võidelda juutide liiakasuvõtmise vastu, määrati 196 a. e. Kr. seaduslikult kindlaks 12 prots. Kuid selle peale vaatamata, oli sellest kõrvale hiilimine juutide juures igapäevaseks asjaks. Horazi kõneleb 60 protsendist. Roomlased — isamaalased, nagu Cato vanem ja Cicero seletasid, et rahalaenaja elukutse ei ole õigele aumehele kohane ja ei annud oma raha ka pankra hoiule.

Kui täielikult juutide sahkerdamine tänapäevsele sarnanes, tõendab juhtumine Rooma ajalooost, mida Tacitus ja Suetanius kirjeldavad.

Aastal 33 tabas Rooma äriilma kõige suurem vapustus. Aasta varem ebaõnnestusid Aleksandrias, „Seuthes ja Pojad“ firmal mõned ärioperatsioonid ja viisid selle langemisele. Varsti peale seda pidi firma Malchus ja Ko., ühes osaharudega Autiookias ja Ehpeesuses, ühe juudi ebaaususe tõttu, maksujõuetuse välja kuulutama. Kui teatavaks sai, et suured Rooma juudi pangamajad Quintus, Maximus ja Lucius Viva (ei ole raske nende nimimaskide all tõsiseid nägusid tunda) Genthes ja Malchus firmadega lähedalt seotud olid, järgnes pankade peale suur rahanõudjate tormijooks. Veel suurem juudi pangamaja „Venad Pettius“ tõmmati kaasa sellesse keerusse. Mis tegid aga juudid — ühel päeval sulasid kõik kolm suuremat pangamaja omad ukсед. Sedasama tegid ka teised vähemad juudi pangad — Korintis, Kartagos, Lyonis ja Bizantis j. m. Pankadele tähtsusetat äri krahhidest tegid juudid suurepäralise numbri, kuulutades panku maksujõuetuteks, omasid juudid-pankurid lugematuid hoisumme. Kuna lugupeetud Rooma ärimehed ja suurte varanduste omanikud üleöö kerjusteks jäid.

Juutide rahaahnitsemine ja valimatud teguviisid said roomlastele lõpuks väljakannatamatuks ja nii sündis, et 135. aastal, keiser Adrianuse valitsemise ajal, hävitati Rooma väepealiku poolt üle 580.000 juudi.

Erilise tõuke selleks andis veel juutide metsiklus ja toorus, mis nad ülesnäidanud olid Kapri saare ja Pürenei elanikkude vastu.

Persias,

kus peale juudi keiserrigi langemist elas väga palju juute, oli neile samuti antud suuri soodustusi ja eesõigusi.

V ja VI sajangul, keiser Isdeyer II-se, Firuse ja Kobada valitsemise ajal olid juudid juba rahva vihaalusteks.

Kuna 581. aastal Gormisdola IV-da ajal aeti juudid maalt välja.

Mõni aeg edasi, võidurikas Islam paenutas oma valitsuse alla juute Aasias ja Aafrikas. Muhamed vaid ajas välja nende suguharud Araabiast. Mekka ja Medina linnad olid neile täiesti suletud.

Egiptuses,

kuhu äraaetud juudid asusid Egiptuse kaliif Hakim nõudis juutidelt, et nad kandma kaela ümber puupakukesi ja kellad siduma riiete külge.

Kui aga juutide tegevus ikka väljakannatamatuks muutus, hävitas Hakim kõik sünakookid ja kihutas juudid minema.

Ka kauges idas —

Indias ja Buharas,

kuhu juudid kokkukogunud olid, tabas juute neile omane saatus — poliitiline ja kõlbline surve ning tagakiusamine.

Eriti õpetlikku ja omapärast pilti pakub juutide ajalugu ristiusulise rahvaste juures, kus usulise sallivuse tõttu oli loodud väga soodne alus juutide omakasupüüdvale tegevusele. Kuid ka nende rahvaste juures tuli pea ilmsiks raske läbisaamine juutidega, juudivastane meeleolu ja nende tagakiusamine.

Huvitav on sellepoolest juutide elu-käik Pürenei poolsaarel — Hispaanias ja Portugaalias.

Juudid, asudes

Hispaaniasse

sama õigustega, mis oli Rooma kodanikkulgi, elutsesid esialgu väga hästi. Kasutades neile antud vabadusi, nad püütsid isegi juudi usku maa pärismaalastele peale suruda. Et juutitel olid orjadeks peamiselt kristlased, siis tahtsid nad ihu ja hingega kõita kristlasi-orje Moosese käskudega — orje ümberlõigata.

Hispaania kuningas Peeter Hirmus suhtus väga heatahtlikult juutidele ja valis kellegi juudi Samule Levi oma peavarjahoidjaks. Juudid ei kiskunud oma kätte sel ajal, mitte ainult tulutoovaid kohti, vaid nad oskasid isegi piiskopi ja teiste kõrgemate vaimulikkude ameteid endale ahnitseda.

Juutide spekulatsioonel polnud piire; oli juhuseid, kus hispaanlased pidid juutidele maksma 100 hõberaha eest 600. Sada protsenti saja pealt — oli igapäevaseks asjaks. Selle tõttu, sõjavägi ja ametnikud olid nagu juutide vangid. Talupoegadel polnud aga üldse raha ja nad maksid võlaprotsente juutidele põllusaadustes. Sellepärast ei

tule ka imestada, et vaevalt mõni aasta võisid juudid rahulikult Hispaanias elada, kui rahva vaenulikkus nende vastu alatasa suurenes. Rahva viha-vaen kasvas sedavõrd, et 1391. a. linnades, nagu: Cordobas, Askalonis, Heronis, Barselonas j. t. hispaanlased, eriti töörahvas hakkasid juute hävitama. 1480. a. inkvistsiooni kohtute asutamisega, kuulus Torguemada asus Kastilias, Arragonis j. t. maakohtades juutide metsikule tagakiusamisele. Juutide majad ja kvartaalid häävitati rüüstamisega. Juudid põgenesid igale poole laiali, kusjuures paljud põgenikud uputasid end meres.

Et lõpulikult Hispaaniat juutidest vabastada ja sellega ära hoida rahutusi rahva keskel, Torguemanda muretses 31. märtsil 1492. aastal kuningas Ferdinand V-dalt käsukirja, mille põhjal anti ametlik käik juutide maalt väljaajamiseks. Selle vastu seisis küll tollaegne Hispaania rahaminister juut Isak Ab-ravanelja, kuid Torguemanda ägedal

pealekäimisel aeti Hispaaniast minema üle 400.000 juudi. Nende liikumata varandus, mis oli Hispaanias kokku kuhjatud, konfiskeeriti. Kuld ja hõbe võeti ära väevõimuga, kaasa lubati võtta ainult kaupa ja veksleid. Sellest ajast peale pole juudid enam kunagi Hispaaniasse tagasi minna püüdnud.

*

Tuntud Inglis majandusteadlane dr. B. Kunningam omas raamatus „The Growth of english industry“ võrdleb juutide tegevust Inglismaal käsnaga, mis kisub endasse kõik riigi häätegevuse ja rahva edasipüüded, takistades seega majanduslist arengut.

*

Juutidel ei ole mingit ideaali. Juba see sõna ajab neid naerma.

Max-Nardan.

„Valgustaja“ on kõikide ausate ja isamaad armastavate eestlaste häälekandja.

„Valgustaja“ tahab valgustada meie elu varjukülgesid — olgu need riiklisel, majanduslisel või seltskondlisel alal.

„Valgustajale“ teatavad kõigist väärnähtustest kõik ausameelsed eestlased.

„Valgustaja“ sihiks on tervendada meie elu seal kus see valeroobastele sattunud.

Ostke — Lugege — Tellige

Tutvustage

„Valgustajat“!

Juut pummeldab.

Alasti neiu kabinetis. — Restoraanil kaks ust. —
Juut R-ni armulood. — Kõrtsi-kabinettide
telgitaguseid.

„Tallinna Kasanova“ — nõnda nimetasime teda oma esimeses numbris. Ta õige nimi olla M-ky — poola juut. Kannab harilikult tumesinist mantlit — peas tal nokaga müts — on keskmise kasvuga — terava vaatega — tüüpilise juudinäoga — eht heebreamees . . .

„M-ky? — kes teda ei tunneks!“ — vastas kelner, keda usutlesime. Ja jutustas:

„See oli 1929 a. Teenisin siis „Lindeni“. Ajad olid kehvad. Saalides polnud suuremat teha. Aga alumisel korral olid kabinetid. Seal ikka midagi oli. Kord ilmus sinna juut M-ky. Tellis õhtuks kabinetit. Ütles, et tuleb hiljem. Tuligi — kaasas kaks eestlast: tuntud noor lihunik Narva maanteelt ja eestlasest ilus neiu. Järgnes tellimine: viina, õige rohkesti viina, ja külmad suupisted. Harilik asi! Aga viina rohkus meid siiski huvitas — see polnud enam harilik. Ja siis tulid soojad söögid — siis vein — likööri kaks pudelit „Curacoa“ korruga — kohvi — vist maiustusi kah. Saime aru, et juudid on täna midagi „lahti.“ Oligi: varsti hakati kabinetis kütlema, et preilil olla ilus figuur. Vist oligi. Ja nõuti: preili võtku end riidest lahti! Preili aga kaebas, et kabinet on selleks liig külm. Lubasin tuua petrooleumi ahju. Tõingi. Aga siis oli preili juba poolalasti — juudi süles. Vaevalt sain aga kabinetist välja, kui preili tormas mu järele. Palus end kuhugi peita — päästa — sest härrad kabinetis teevad talle liiga . . . Ja preili kannul tuli M-ky, nõudes oma ohvri tagasitulekut. Noh, preili peitsin ikkagi kuhugi teise kabinetit. Tal oli seljas mantel ja selle all — pea mitte-midagi... Härrad jäid kabinetit. Varsti aga kuulsime sealt ägedat kõnelust. Lihunik pörutas: „Maksin sulle 5000 senti — mitte midagi selle eest ei näinud. Maksa raha tagasi — kuradi raisk!“

Läksin sisse ja likvideerisin tüli enne käsitsi kokkupõrget. Juut ja ta „sõber“ lahkusid. Preili sai oma riided pärast „härrade“ minekut. Selline oli see lugu“.

Ja „ilus“, juuti iseloomustav see lugu oligi. Nüüd küsisin kuidas on lood tolle juut R.-ga. Kas ta ikka lööb üleaisa. Ja kuulsin, et tihti olla lugu nõnda kurb — või lõbus — kuidas seda keegi võtab. Näiteks:

Kella- ja
kullasepaäri **P. Eichelmann**

Tallinn, V. Karja tänav nr. 2.

Suur valik — hinnad odavad.

Ostan kulda ja hõbedat.

„See härra harrastas tihti külastada „Lindeni“ kabinetit. Ja alati mõne iludusega. Juudid maksavad ju hästi — siis kui kristlasega patustavad . . . Kord jälle oli R. kabinetis — preiliga — muidugi! Sisse tohtis minna ainult teatava signaaliga, tähendab, nii palju kordi uksele koputades. Kõik sündis käsu peale. Aga siis ilmus proua R. — kutsumata, käskimata. Ja tahtis teada, kas ta härra abikaasa on siin ja nimelt kellega? Valetasin, et pole nähtudki. Aga vist valetasin kahtlaselt, sest proua ei uskunud. Tahtis ise vaadata kabinetid läbi. No seda meie juba ei võinud lubada. Ja mis järgnes, kostis vist pritsimajani; sain nimelt juudiproualt niisuguse tulise kõrvakiilu, et lust kohe! — Pärast sain härra R.-ga kokku ja asi likvideeriti järgmiselt: Mina: „Guten Tag!“ — Tema: Schad [nichts! Bitte schön!“ — ja ta pistis mulle pihku 2000 senti. Sain aru, et härra maksis proua antud kõrvakiilu kinni . . .“

„Noobel härra!“ — panin ma vahele Kelner aga jutustas edasi juut Aranovitshist, kes eraelus müüb mütsisid ja vahepeal, mõni aasta tagasi, kauples Reinhold ja Ko-ga Soomelahel piiritusega. See härra olla omapärane tüüp. Tuleb, kord või kaks nädalas „Estoniasse“ ning tellib endale 300 sendi eest süüa-juua. Ja maksab alati arve 1000-sendiliselega. Rahast tagasi vastu

ei võta — 700 senti 300-sendilise arve pealt olla kelnerile joodraha. Ja siis kaob härra Aranovitsh restoraanist tagumise ukse kaudu, mis ühtlasi köögi ukseks — viib aga välja „Estonia“ majast Vene turule. Milleks seegi kuroosum ta kommetes — seda pole keegi küsinud.

Lõpetame — seks korraks.

W. A. A.

Kui juuti noorendati.

Talliunas liigub teatavas ringkonnas järgmine pikantne anekdot.

Hallpea vene näitleja M. ja juudisoost kaupmees G. on suured sõbrad. Esimene neist on saamas 70 aastaseks ja sõidab Tartu, et lasta end noorendada. Ja noorendatuna tuleb ta Tartust tagasi. Ning saab, päev või paar hiljem, kokku oma juudist sõber G-ga.

„Sine olep nüüd noorem?“ küsib juut näitleja M. käest.

Viimane vastab, et seda küll. Ja soovitab juudilegi sõita Tartu ja lasta end nooremaks opereerida. Juut G. on nõus ja sõidab.

Paar nädalat on möödunud ning G. ka noorendatud ja Tartust tagasi tulnud. Saavad Viru tänaval M-ga kokku. M. pärib operatsiooni tagajärgede üle.

„Veel mettel!“ — vastab juut.

M. lohutab juuti. Ta olgu rahul.

Tagajärjed tulemata ei jää. Ta oodaku. Ega's see juudigi organism mõni käre pole!

Ja see sama lugu kordub nädal hiljem. Kuid juudi armastus oma Saara vastu pole veelgi lõõnud uuesti öitsma. Ta kurdab oma häda. Ja M. lohutab teda jällegi.

Mööda jälle nädal. Ja jälle saavad sõbrad kokku. Nüüd on juut juba meeleheitel. Raha olla asjata raisatud. Ja ta jäänud naiste suhtes ikka külmaks. Saaragi lootused olla luhta läinud. . .

„Mis pagan seal siis on?!“ — käre-gatab M. „Lase ma vaatan korraks!“

Juut on nõus. Ja M. vaatab ning lööb käed kokku.

„Mu jumal! Mis nad küll pole sinuga teinud? Ma juba aimasingi, et midagi pidi seal olema valesti: nad on pookinud mu vanad asjad sinu külge!“

Meie, soomlased, ja juudid.

Vaks vahet.

Meie tänane kirjutis „Tallinn soomlasest nähtuna“ annab meile tõuke veelgi küsimust puudutada. Siin aga tuua juba võrdlusi kuidas meie, kaks vennasrahvast, suhtume maailma nuhtlusse — juutidesse.

Ja seal on vaks vahet — vahest rohkemgi!

Venes oli juut põlatud. Ta oli väljaspool seadusi. Isegi pogrommid juutide kallal olid — kuigi just mitte lubatud, siis vähemalt sallitud. Juudis nähti parasiiti, kes elab rahva higist ja vaevast. Ja parasiidi hävitamine pole ju karistatav. . .

Nõnda Venes. Soomes sellevastu on juut alati olnud täieõigusline koda-

nik. Seadus ja seadusevalvajad on kaitsnud teda ja ta varandust üheväärselt teistega. Et nii oli ja on, siis oleks loomulik, et juudid oleks hulgaliselt rännanud Venest Soome. Oli ju Soome ainuke nurk endises keiserriigis, kus juudil inimõigused.

Kuid ei — juudid ei tunginud Soome. Vähemalt suurel hulgal mitte. Nad pesitsesid vene linnadesse, asusid Poola ja Baltimaadele või rändasid Ameerikasse. Igalpool tundis juut end kodus — salliti teda või mitte. Aga Soome ta ei kippunud.

Mispärast?

Juut ei harrasta teha tööd. Soomes aga selleta läbi ei saa. Äri seal ei öitse — vähemalt juudi äri mitte. Juut võis ju asuda mõnesse Sise-Soome linna ja lüüa „narinka lahti — nagu

Soomes juudi kauplust nimetatakse. Ning seista ukstel ja nuruda möödaminejaid sisse. Aga varstigi selgus talle et soomlane juudilt ei osta. Jäi järele vaid panna ukсед kinni ja kolida otsima paremaid söödamaid. Ainult ranniku linnadesse — Viiburi, Helsingi Turku — kus rahvas rohkem „rahvasvaheline“, võis juut jääda ja kaupelda. Seal võis ta ka mõnl käsitöökoja avada ja kundesidki leida. Kuid kõike seda väga piiratud määral. Ja nüüd on kuulda, et näiteks Helsingis, lõhutakse juutide kaubakvartaal maha ja juudid peavad lahkuma oma „naringatest“, sest kohale ehitatakse uued, moodsad majad. Ja need juba ei ole juutide jaoks! Soomlane ei ole antisemiit — juudivastane — kuid selle vastu küllalt tark ja tagasihoidlik, et juudilt midagi osta. See eitav suhtumine on päästnud Soome rahva juudinuhtlusest.

Aga kuidas on lood meil?

Venest pärisime oma juudid. Nad tungisid siia vene võimu ajal. Ja leidsid, nagu Poolast ja mujaltki Baltimailt, endale hea söödamaa. Neid ei sallitud, kuid neilt osteti. Ja muud polnud juudil vajagi. Ta müüs uut ja vana kaupa — vana tihtigi uue sildi all — ja sai kasu. Rahva kasu ei ole juuti kunagi huvitanud. Ka sellised küsimused nagu riikline iseseisvus, kultuur, tööstus ja teised sarnased. Ta on alati väljas oma isikliku kasu eest.

Aga üks on siiski: juudid hoivad omavahel kokku. Selles seisab nende jõud ja edu saladus. Nad on selle jõu abil tunginud meie majandusellusse nii sügavale, et oleme praegu nende orjad. Riikliselt oleme iseseisvad, majandusliselt aga juutide kammitsates. Ja sinna oleme sattunud selle tõttu, et meie pole oskanud hoida kokku. Oleme ostnud juudilt, oleme andnud juudile majanduslise trumbi kätte ja kaotanud temale mängu. Nüüd on ta meie majanduselu peremees. Ja et meie majanduselu praegu lonkab, et Eesti ärid ja tööstus on raskustes — sellest kõigest tänu juutidele!

Süüdi oleme ise ja kui meie nüüdsest peate kõvasti kokku ei hoia, kui edaspidi oma veeringud juutide äridesse kanname, siis oleme lõpuks majanduslikus pankrotis.

Juudid ja Saksamaa.

Juudi küsimust peetakse Saksamaal üheks tähtsamaks tänapäeva küsimuseks üldse.

Kogu Saksa avalik arvamine on juutide vastu ja marurahvuslased näevad juutides ainult kahjulikku elementi Saksamaale millest vaja vabaneda. Selleks on ka väga palju mõjuvaid põhjuseid.

Saksamaa, tänu oma endistele valitsejatele, on saanud viimase sajangu jooksul täielikuks juutide tallermaaks — nende uueks Palestiinaks.

Juudid on mänginud Saksamaal möödunud aastakümnetel väga suurt osa. Ilmasõja ajal olid juudid tähtsateks sõjaväe varustajateks. Kohe peale sõja puhkemist võtsid juudid Rathenau ja Balliu sõjaväe majapidamise organisatsiooni oma kätte. Näiliselt „riigi huvides“, tõeliselt aga selleks, et oma suguvendadele sõjaväe varustusest lõviosa kindlustada ja kogu äritegevust nii sisemaal kui erapooletute välisriikidega juutide ärimonopoliks teha.

Keegi Saksa tööstur, kes sõja aastatel Preisi sõjaministeeriumis oma kaupa pakkumas käis, avaldas hiljem imestust, kuidas ta, lootes sõjaministeeriumis ohvitseri ja kõrgemaid sõjaväe ametnikke leida, kohtas ainult rida juute. Valther Rathenau istunud suures saalis ja tema ümber askeldanud juudi ametnikud ja ärimehed.

Rathenau kõrval tundi neil aegul Saksamaal veel juut Ballinit — kes oli tolleaegse valitsuse teenistuses kui palju kogenenud ärimees ja organisator. Ballin asus kogu oma juudi ametkonnaga Berliini ja asutas seal kuri kuulsa „Kesksisseostu seltsi“ ja teisi puht-juudi ettevõtteid.

Tolleaegse Saksa keiser Wilhelm II valitsus, kes alati rohkem juutide, kui oma rahva kasusid silmas pidas, lasi seda vabalt sündida. Juudid olid Wilhelmi valitsuse ajal tõelised riigivalitsejad. Keiser käis nendega väga usaldavalt läbi ja tema alalisteks kaastöölisteks olid juudi rahamehed ning suurkaupmehed, nagu Emil ja Walther Rathenau'd, Schwabach, Ballin, Goldberg, Gutmann, Katzenstein j. t.

Ja järeldused — selliste juuditegelaste toiminguid — need on Saksamal praegu veel valusalt tunda!

Eesti äride nimestiku järg.

Oskar Pily — Pudukabua ladu. Müük suurel ja väikesel arvul.
Veneturg 3, Tallinn.

Ed. Kings — Kella- ja kullasepa äri.
S. Tartu mnt. 8., Tallinn.

V. Maal — Valmisriiete tööstus ja tellimiste vastuvõtmine.
Maakri tn. 8, Tallinn.

Bernhad Abram — Nööri- ja riidekauba ladu.
Vanem äri sellel alal Tallinnas.
V. Karja tn. 2. tel. 19-20, Tallinn.

A. Annus — Riidekauplus:
S. Karja 11, Tallinn. Villaseie-, siidi-, kleidi- ja mantliriided

J. Ernesaks — Koloniaal kauplus.
Gonsiori tn. 3. Tallinn.

A. Mäeberg — Manufraktuur äri.
Estonia all nr. 10, Tallinn.

P. Pallo — Jalgratta kauplus.
Uus tn. 4, Tallinn.

J. Kuusemets — Pudu- ja kirjutusmaterjali kauplus.
S. Pärnu mnt. 73, Tallinn.

A. Annus — Naha- ja kingsepa tarvete kauplus.
Veneturg 1.

Eestlased — ostke kõik kaubad ainult Eesti äridest!

Jälgige seda nimekirja!

Eestlased! — ostke kõik kaubad ainult järgmistest
Eesti äridest!

Varem avaldatud Eesti äride nimestik.

A. Adamson — naiste- ja meesterahva valmisriided.
Vene tän. 1

Jul. Aberg — kaleviäri.
S. Karja tän. 5.

Anderson & Liik — manufaktuuräri.
Viru tän. 5. telef. 25-75.

K-m. „Sakala“ Omanik A. Annus — villased- siidi- ja mantliriided.
S. Karja tän. 11.

P. Põder — valmisriided ja rätsepa töötuba.
Kullasepa tän. 7.

J. Soonsein — klaas- ja kivinõud, igasugused köögi ja majatarbed.
Estoonia all 8.

P. Michelson — karusnaha-, kübara- ja mütsikauplus.
V. Karja tän. 6.

J. Veinberg — pudu- ja lõngakauplus.
V. Karja tän. 12.

A.-s. „Osa“ — riidekauba suurladu, soodsam ostukoht kaupmeestele
Estoonia all nr. 11 en-gros ja en-detail.

Eesti-Inglise — riidekauplus.
Estoonia all nr. 7.

J. Anvelt — pudukauplus.
V. Karja tn. 10.

P. Eichelmann — kella ja kullasepaäri.
V. Karja tn. 2.

P. Bachmann — pudukauplus.
Raekoja pl.

B. Grossmann — valmisriided.
V. Karja tn. 8.

Oskar Viikmann — kulla ja kellasepaäri.
Raekoja hoone.

J. MÄLL — Suures valikus kuld kihla- ja laulatuse sõrmuseid, käe-, Ärid: Harju tn. 35 ja tasku-, laua- ja seinakellasid. Müürivahe tn. 9 Tallinn.

F-a. K. KÖÖSEL — Igäsug. jalanõude soodsam ostukoht. Müürivahe tn. 9, Tallinn.

ALEKSANDER KOLGA — Pudu-, moodi- ja nahkasjade kauplus. Harju tn. 17, Tallinn.

J. VEISMANN — Valmisriided ja tellimiste vastuvõtmine. Kopli tn. 2-a, tel. 28-94, Tallinn.

AUGUST MALTER — Moodsad kingad, saapad ja kalossid. Suur S. Karja tn. 2, tel. 4-88, Tallinn. väljavalik. Mõõdukad hinnad.

K-m. J. URLA — Pudu-, moodikaupade ja kirjutusmaterjali ladu. Veneturg E.S.S. „Kalevi“ maja nr. 4, tel. 17-29, Tallinn.

A. LUUP — Riidekauba ladu. S. Karja 9. tel. 10-84, Tallinnas. Asut. 1900.

R. LANGE — kella- ja kullasepa äri. Vanaturu kael 5, tel. (2) 31-20, Tallinnas. Asut. 1903.

E. G. KERT — kella- ja kullasepa äri. S. Tartu mnt. 53, Tallinn.

Oma töökojas valmistatud

hõbe lauaserviise, nuge, kahvleid, luslkaid
ja kõiksugu teisi kuld, hõbe ja kristallasju
nind kellasi äärmiselt odavate hindadega.

Iseärnis laulatussõrmuseid kõige
odavamate hindadega ostate

Kullasepp R. LANGE

Asutud 1903 a.

ärist.

Asutud 1903 a.

Tallinn, Vanaturu kael 5, omas majas.

Kõnetraat (2) 31-20.

Ostan kulda, hõbedat ja kalliskive.